

Remissvar översyn av lokala säkerhetsnämnder

Östhammars kommun mottog den 12 juli 2022 en remiss från miljödepartementet gällande Strålsäkerhetsmyndighetens rapport ”Översyn av lokala säkerhetsnämnder” (SSM 2022:07).

Bakgrund

De lokala säkerhetsnämnderna inrättades 1981 och finns idag vid Barsebäck, Forsmark, Oskarshamn, Ringhals och Studsvik. Nämnderna är statliga myndigheter och dess ledamöter utses av regeringen.

Nämndernas uppdrag omfattar bland annat att inhämta information om det kärntekniska säkerhets- och strålskyddsarbete som har utförts eller planeras vid berörd kärnteknisk anläggning och om planeringen av beredskapen mot kärnenergiolyckor vid anläggningen samt att svara för information till allmänheten, myndigheter och institutioner på det lokala planet om säkerhets- och strålskyddsfrågor.

Det har sedan de lokala nämnderna inrättades på 1980-talet skett flera förändringar i den kärntekniska verksamheten. Flera kärnkraftsreaktorer har ställts av, regeringen har fattat beslut om utökad mellanlagring och slutförvaring av använt kärnbränsle och det har införts nya beredskaps- och planeringszoner.

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag av regeringen att se över de lokala säkerhetsnämndernas syfte och uppdrag samt att föreslå författningsändringar. Remissen avser den rapport som tagits fram med anledning av uppdraget.

I rapporten föreslås bland annat att nämnderna byter namn från säkerhetsnämnd till insynsnämnd, att antalet ledamöter minskas, skärpta villkor gällande finansieringen och att nämnderna i Barsebäck och Studsvik avslutas. Östhammars kommun konstaterar dock att de föreslagna ändringarna inte innebär några förändringar gällande de kvarvarande nämndernas uppdrag.

Östhammars kommuns synpunkter

Nämndernas benämning

Östhammars kommun är positivt till den föreslagna ändringen av nämndernas benämning. Kommunen delar SSM:s bedömning gällande att nuvarande benämning säkerhetsnämnd är missledande och att lokal insynsnämnd är en mer rättvisande benämning.

Nämndernas sammansättning

SSM föreslår i rapporten att antalet ledamöter i nämnderna minskas från nuvarande högst tretton till högst nio ledamöter. Minskningen föreslås göras genom att antalet ledamöter som föreslås av den kommun där den kärntekniska anläggningen är belägen minskas från högst tio till högst sex. Antalet ledamöter från övriga kommuner i den yttre beredskapszonen föreslås fortsatt vara högst tre. SSM föreslår även att inga ersättare ska utses men däremot en vice ordförande. Nämndernas ledamöter föreslås även fortsatt utgöras av lokalt förtroendevalda.

I rapporten framför SSM att nämnderna vid behov kan nyttja möjligheten att adjungera ytterligare ledamöter, kanske framförallt från kommuner inom beredskaps- och planeringszonerna.

Östhammars kommun har förståelse för att det kan finnas skäl att minska antalet ledamöter något men anser att minskningen av ledamöter från den kommun där den kärntekniska anläggningen är belägen är för stor. Kommunen anser att det är fördelaktigt med en bred politisk representation i nämnden och med enbart sex ledamöter begränsas denna möjlighet. Kommunen föreslår istället att antalet ledamöter minskas med en från den kommun där anläggningen är belägen (från högst tio till högst nio) samt med en (från högst tre till högst två) från andra kommuner i den yttre beredskapszonen. Förslaget innebär att det totala antalet ledamöter minskas från högst tretton till högst elva ledamöter.

Östhammars kommun har inga invändningar mot att det enbart utses en ersättare för ordföranden. Lokala säkerhetsnämnden vid Forsmark har sedan tidigare en vice ordförande och kommunen instämmer med SSM om att det är lämpligt för att vid behov ha en ersättare för ordinarie ordförande. Kommunen håller med SSM om att det inte finns ett reellt behov av övriga ersättare.

Kommunen är även positivt till den möjlighet som SSM lyfter om att kunna adjungera ytterligare ledamöter.

Finansiering

Nämnderna föreslås fortsatt finansieras med 400 000 kronor per år. Redovisning av använda medel föreslås även fortsättningsvis göras till regeringen senast den 1 mars varje år men med skärpta villkor. De skärpta villkoren innebär att nämnderna ska lämna en prognos över förbrukade medel till SSM senast den 30 november och att medel som inte förbrukats under året senast den 20 januari varje år ska betalas tillbaka till SSM. Vidare föreslås att SSM och nämnderna ska ta fram en gemensam struktur för verksamhetsberättelserna.

Östhammars kommunen noterar, och är positivt till, att SSM föreslår att nämnderna ”även fortsättningsvis bör utveckla och upprätthålla kunskap om strålsäkerheten vid anläggningarna t.ex. genom utbildning och studiebesök i samverkan med övriga nämnder och i samverkan med KSO¹”. För att möjliggöra detta anser dock kommunen att det finns anledning att se över SSM:s förslag gällande såväl belopp som villkor.

Det har tidigare varit möjligt för nämnderna att föra vidare eventuellt överskott av medel från ett år till kommande år. Det har varit fördelaktigt för att möjliggöra mer kostnadsintensiva insatser, som till exempel studiebesök och

¹ Kärnkraftskommunerna samarbetsorgan

utbildningar för nya ledamöter, under vissa år. Den nu föreslagna ändringen innebär att det inte längre blir möjligt att föra över medel mellan år.

Östhammars kommun ställer sig självklart bakom förslaget att oförbrukade medel ska återbetalas men föreslår att återbetalning ska göras efter varje mandatperiod istället för efter varje år.

Med tanke på stigande priser och inflation, vilket bland annat påverkar kostnader för studiebesök, anser kommunen även att det finns anledning att se över det föreslagna beloppet, till exempel genom ett tillägg om indexjustering.

Östhammars kommun har inga synpunkter gällande förslaget om inlämnande av prognos av förbrukade medel eller gällande gemensam struktur för verksamhetsberättelserna.

Myndigheters och annan närvaro vid nämndernas möten

I rapporten framhålls vikten av både SSM:s och länsstyrelsens deltagande i nämndernas möten. SSM kan som oberoende part med insyn i verksamheterna värdera och komplettera tillståndshavarnas information och länsstyrelsen har en viktig roll på nämndernas möten kopplat till sitt samordnande beredskapsansvar. Östhammars kommun delar denna bedömning och ser positivt på det SSM anför om att ytterligare prioritera sitt deltagande i nämndernas möten.

Östhammars kommun är även positivt till det SSM föreslår om att bjuda in representanter från till exempel beröra räddningstjänster, regioner och olika lokala ideella organisationer till möten.

Grunden för inrättande och upprätthållande av nämnderna

I rapporten föreslås att inrättande och upprätthållande av nämnderna ska utgå från kravet på beredskapszoner vilket får till följd att de lokala säkerhetsnämnderna vid Barsebäck och Studsvik föreslås avslutas. Mellanlagret för använt kärnbränsle i Oskarshamn (Clab), slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall i Forsmark (SFR) och de framtida anläggningarna för använt kärnbränsle (inkapslingsanläggning i Oskarshamn och slutförvar i Forsmark) föreslås ingå i nämndernas verksamhet då de anses ha ett särskilt samhällsligt intresse.

Östhammars kommun anser att den föreslagna grunden för nämnderna är rimlig och är positiv till att de övriga nämnda anläggningarna i Forsmark och Oskarshamn ska ingå i nämndernas verksamhet. Den lokala säkerhetsnämnden vid Forsmark hanterar redan idag det befintliga slutförvaret SFR samt följer utvecklingen av det planerade kärnbränsleförvaret.

Informationsgrupper

I rapporten föreslås att det för de anläggningar där nämnderna avvecklas samt för ESS-anläggningen i Lund inrättas informationsgrupper liknande den som finns i Västerås stad för Westinghouses bränslefabrik. SSM föreslår, som kommunen uppfattar det, att de berörda kommunerna ska ta ansvar för bildandet av dessa grupper och att de aktuella tillståndshavarna liksom SSM och länsstyrelsen är med på frivillig basis. Kommunerna ska även ta ansvar för utbildning av de som ska företräda kommunen i informationsgrupperna. Ingen extern finansiering föreslås.

Östhammars kommun ser positivt på förslaget med informationsgrupper och ser att de kan fylla en viktig funktion i arbetet med att ge information och insyn för

allmänheten. Kommunen anser dock att informationsgruppernas roll bör framgå av lagstiftningen. Berörda kommuner bör även ges ekonomisk ersättning för informationsgruppernas arbete. Genom en formalisering av grupperna och deras roll kan det dels säkerställas att de inrättas men även tydliggöras att tillståndshavare och myndigheter ska delta i gruppernas möten.